

PRIMJENA INTERNETA I IT-a U DRUŠTVENO-HUMANISTIČKIM ZNANOSTIMA (NA PRIMJERU PODRAVINA.NET)

THE USAGE OF INTERNET AND IT TECHNOLOGIES IN SOCIO-HUMAN SCIENCES (EXAPLE - PODRAVINA.NET)

Davor Iličić

Kijevska 3, Gradići
10410 Velika Gorica
Student povijesti

Filozofski fakultet Zagreb
davorilicic@yahoo.co.uk

Primljeno / Recieved: 2. 5. 2005.

Prihvaćeno / Accepted: 30. 5. 2005.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

UDK/UDC 303:004.738.5
004.738.5:303

Stručni rad

Professional paper

SAŽETAK

Autor je u članku pokušao ukazati na važnost primjene novih nastavnih i znanstvenih metoda u povijesnim znanostima na primjerima web sadržaja i IT tehnologija - Interneta i računalne infrastrukture, i to zato što se široka primjena tih tehnologija sve više nameće i preuzima primat. U Hrvatskoj još postoje problemi vezani uz pristup Internetu pa je i broj korisnika IT tehnologija još mali, no njegov broj svakodnevno raste. Web portala vezanih uz povijesne znanosti i popularizaciju znanstvenih rezultata gotovo i nema pa su stoga svaki pokušaji dobro došli.

Ključne riječi: primjena Interneta, društveno-humanističke znanosti, podravina.net

Key words: The usage of internet technologies, socio-human sciences, podravina.net

UVOD

Internet, kao jedna velika baza podataka, nudi brojne povijesne sadržaje, odnosno sadržaje s povijesnom tematikom. Suvišno bi bilo nabrajati ih poimenice ili ih svrstavati u kategorije prema povijesnim razdobljima koje obuhvaćaju.

Razvojem IT-a, posebno razvojem globalne mreže (Internet), kao nužna posljedica u historiografiji se javlja tendencija novog načina pisanja i prezentiranja rezultata vlastitih istraživanja, suprotno od konvencionalnih metoda - masivnih zbornika od nekoliko stotina stranica. Razloga za tu pojavu je više, no spomenimo nekoliko bitnih. Jedan od razloga je svakako nepraktičnost konvencionalnih načina pisanja, što se odnosi na nedostatak prostora za pohranu i arhivsku katalogizaciju konvencionalne literature i dokumentarne građe po knjižnicama i arhivima te njihovu dostupnost, odnosno nedostupnost širem krugu ljudi izvan kruga znanstvenika.

U proteklih desetak godina dolazi do porasta broja tiskanih izdanja - knjiga, časopisa i monografija - koja nalaze mjesto na policama u knjižarama, zajedno s popularnom literaturom,

čime se povećava naklada pojedinog izdanja, no o količini prodanih primjeraka pomalo je neumjesno govoriti jer to ovisi o afinitetu i osobnom interesu pojedinoga kupca.

Općenito govoreći, krajem 20. stoljeća dolazi do interdisciplinarnosti međusobnim ispreplitanjem pojedinih grana znanosti (suradnje na projektima), čemu su računalo i IT te Internet kao poveznica i konkretan alat interdisciplinarnosti od neprocjenjive važnosti.

Prvi konkretan primjer javlja se u SAD-u krajem 80-ih godina prošlog stoljeća, kada sveučilišta počinju koristiti računalo u nastavi te ono izgrađivanjem malih privatnih mreža unapređuje metodiku nastave povijesti.

Razvojem IT-a te povećavanjem broja korisnika Interneta povećava se i broj povjesničara koji počinju koristiti Internet kao jedan od oblika literature, odnosno dokumentacijske građe za svoja istraživanja. Upravo zahvaljujući vodećim američkim sveučilištima, pionirima razvojnog puta u širokoj primjeni IT-a, prema rezultatima istraživanja koje je proveo BBC, gotovo 100 milijuna stanovnika SAD-a koristi i služi se Internetom u svakodnevnom životu.¹ Bitno je napomenuti i da je slanje e-mail poruka u SAD-u jedan od najčešćih načina u međusobnoj komunikaciji studenata i profesora.

Osim za slanje tekstualnih poruka, razmjenu podataka (share) ili prikaz web stranica, Internet veza koristi se i za emitiranje audio i video sadržaja te kao telekonferencijska veza (neka nastavna predavanja održavaju se na taj način). No, slaba propusnost veze, cijena te slaba kvaliteta zvuka i slike predstavlja veliku prepreku i razlog su relativno malog broja korisnika.

U proteklih dvadesetak godina u SAD-u se bilježi konstantan rast broja studenata te odraslih koji zbog osobnih razloga kreću na doškolovanje, no zbog velikih udaljenosti i nemogućnosti da svi pohađaju tradicionalni način nastave sveučilišta kao rješenje nude privatnu poduku i "virtualne" škole.² Ti programi rade na principu koji koristi i Filozofski fakultet u Zagrebu (program Omega).

Osim internetskih aplikacija, u posljednje se vrijeme sve češće za prezentaciju koriste multimedijalni CD-ROM-ovi koji zbog kapacitetnih mogućnosti sve više počinju zamjenjivati knjižne enciklopedije.³

KORIŠTENJE INTERNETA U POVIJESNIM ISTRAŽIVANJIMA

"Virtualna vrata", kako često nazivaju Internet, služe kao ulaznica i put k mrežnim edukacijskim izvorima, no važno je napomenuti da su mnogi podaci koji se nalaze na Internetu faktografski neutemeljeni, tj. nevjerodostojni. Pri tome se misli na brojne stranice koje uređuju individue kojima historijska znanost nije na primarnom mjestu.

Internet, sam po sebi, omogućava vrlo brzo učenje i podučavanje putem brzog i efektivnog pristupa te obrade informacija. Prvi stupanj učenja je naučiti korisnika kako doći do relevantnih informacija koristeći alate za pretraživanje (engl. search-engines). Dakako, postoje različiti tipovi alata čija je namjena i upotreba za različite tipove korisnika, prema dobnim skupinama, stupnju obrazovanja i slično.

¹ Podatak objavljen u: BBC, World Service, radioemisija o rastu Interneta, 1. listopada 1998., podatak prenosi Philip Shapira u članku "Real Teaching" Using the Internet: Insights from an Online Seminar on Industrial Modernization

² Primjer: University of Phoenix "Online University" sadrži oko 4300 studenata sa svim stupnjevima obrazovanja (diplomski i postdiplomski). Sve to na stranici <http://www.uophx.edu/online>

³ Enciklopedije Encarta i Britannica posljednjih nekoliko godina svoja izdanja objavljuju isključivo na CD-ROM-ovima

Alati za pretraživanje su također prošli svoj razvojni put, od jednostavnih, takoreći primitivnih pa do današnjih sofisticiranih. Ti današnji alati temelje se na konceptu meta-search engines alata. Princip rada takvih alata je da istodobno koriste i pretražuju više baza podataka. Primjeri takvih alata su Ask Jeeves⁴ i MetaCrawler,⁵ koji nude vrlo precizno određivanje upita te zbog svog načina rada i pristup mnogim bazama podataka.

WEB STRANICE

Kada bismo web stranice s povijesnom tematikom krenuli brojiti ili na neki način ocjenjivati, izgubili bismo se u gomili te je stoga ideja ovoga rada bila pronaći relevantne web sadržaje te dati njihov kratki, prije svega tehnički opis i prezentaciju sadržaja koje one nude.

Ponajbolja web stranica u korist očuvanja povijesnih činjenica je AMERICAN MEMORY HISTORICAL COLLECTIONS FOR THE NATIONAL DIGITAL LIBRARY.⁶

Projekt "American memory" pod pokroviteljstvom je Kongresne knjižnice, a na njihovim se stranicama može pronaći mnoštvo građe u digitalnom formatu, uključujući karte, filmove, fotografije i nacрте, te audio i video snimke iz fundusa te knjižnice.

Stranice koje ćemo navesti u daljnjem tekstu primjeri su stranica koje žarište svog zanimanja usmjeravaju na posebni tip povijesnih materijala.

THE NATIONAL SECURITY ARCHIVE⁷ osnovala je 1985. godine skupina novinara i znanstvenika koji su dokumente, prikupljajući ih i tajno ih skladišteći u privatnim arhivima, sačuvali od vlade SAD-a, a kasnije pod okriljem Zakona o slobodi informacija javno ih objavljivali. Kasnijim udruživanjem s George Washington University's Gelman Library arhiv postaje jedan od najvećih svjetskih nevladinih arhiva koji sadrže dokumente s kojih je skinuta oznaka državne tajne. Trenutačni fondovi sadrže dokumente vezane uz Čile, Kinu, Kubu, Gvatemalu, Honduras, Indiju, Pakistan, Iran, Japan, Meksiko, Rusiju, istočnu Europu te atomsku povijest.

Zakonom o očuvanju nacionalne povijesti iz 1966. godine i administrativnom upravom NATIONAL PARK SERVICE ustanovljen je NATIONAL REGISTER OF HISTORIC PLACES.⁸ Te stranice sadrže više od 2300 znamenitosti vezanih uz američku nacionalnu povijest, arhitekturu, arheologiju, znanost i kulturu.

Neki siteovi koji mogu poslužiti kao vrlo izdašan izvor informacija su:

- National Anthems of the World⁹
- National Archives and Records Administration: The Digital Classroom¹⁰
- On-line Archival Collections - Center for Women's History & Culture¹¹
- Eye Witness: History Through The Eyes Of Those Who Lived It¹²

⁴ <http://www.askjeeves.com>, (7. 1. 2005.) postoji i inačica ovog alata za djecu Ask Jeeves For Kids <http://www.ajkids.com> (7. 1. 2005.)

⁵ <http://www.metacrawler.com> (7. 1. 2005.)

⁶ www.memory.loc.gov (7. 1. 2005.)

⁷ <http://www.gwu.edu/~usarchiv>

⁸ <http://www.cr.nps.gov/nr/nrhome.html> (7. 1. 2005.)

⁹ <http://www.emulateme.com/anthems/> (7. 1. 2005.)

¹⁰ <http://www.nara.gov/educational/classrm.html> (7. 1. 2005.)

¹¹ <http://scriptorium.lib.duke.edu/women/digital.html> (7. 1. 2005.)

¹² <http://www.ibiscom.com/index.html> (7. 1. 2005.)

- Repositories Of Primary Sources¹³
- Euro Docs: Primary Historical Documents From Western Europe¹⁴
- Social Studies Sources¹⁵
- Internet Medieval Source Book¹⁶
- World History Blog¹⁷ - blog na kojem možete pronaći različite aspekte iz svjetske povijesti, a mogu se naći i linkovi na siteove koji se bave problematikom nastave i podučavanja povijesti.

CROATO-AEGYPTICA¹⁸

U prethodnom dijelu bilo je riječi o stranim stranicama i projektima, no u nastavku teksta reći ćemo nešto više o jednom hrvatskom siteu koji je izvrstan primjer interdisciplinarnosti znanosti u Hrvatskoj.

Projekt je nastao s idejom da se izgradi ciljana i selekcionirana baza relevantne spomeničke građe vezane uz kulturološke utjecaje egipatske civilizacije na hrvatskom povijesnom prostoru, i to na temelju institucionalnih i privatnih zbirki u Hrvatskoj. Interpretacija spomeničke građe rađena je prema standardima za obradu muzejske građe koji vrijede u Republici Hrvatskoj u suradnji sa stručnjacima s Katedre za muzeologiju Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Muzejskog dokumentacijskog centra u Zagrebu. Znanstvenu obradu predmeta obranili su naši stručnjaci s područja egiptologije, arheologije, povijesti i povijesti umjetnosti uz pomoć i suradnju brojnih inozemnih egiptologa. Voditelj projekta i glavni urednik web portala www.croato-egyptica.hr je mr. sc. Mladen Tomorad (Odsjek za povijest, Filozofski fakultet u Zagrebu). Glavni suradnici projekta su Igor Uranić (Egipatski odjel, Arheološki muzej u Zagrebu), Matija Gračanin (Monitor) i Goran Zlodi (Katedra za muzeologiju, Odsjek za informacijske znanosti, Filozofski fakultet u Zagrebu). Baza podataka CAE temelji se na aplikaciji M++ (autor G. Zlodi) koja omogućava zaprimanje i pohranu podataka iz baza podataka muzejskih informacijskih sustava (koje se nalaze na poslužiteljima u samim institucijama), a u svrhu prezentiranja spomeničke baštine egipatske civilizacije faraonskog i grčko-rimskog razdoblja u hrvatskim institucionalnim i privatnim zbirkama. Takva baza podataka omogućava mnogostruko korištenje obrađenog i digitaliziranog sadržaja (eng. reuse of digital content). Budući predviđeni oblici prezentiranja, koji su nastajali automatiziranim generiranjem interaktivnih multimedijalnih sadržaja iz podataka u bazi, obuhvaćaju moguću distribuciju na različitim medijima: web stranicama, tiskanim katalogima, CD-ROM-ovima, info kioscima u muzejima i slično.

Ukratko, stranice Croato-Aegyptice /Electronice/ iznimno su dinamične i bogate raznovrsnim sadržajima.

¹³ <http://www.uidaho.edu/special-collections/Other.Repositories.html> (7. 1. 2005.)

¹⁴ <http://www.lib.byu.edu/~rdh/eurodocs/homepage.html> (7. 1. 2005.)

¹⁵ <http://www.indiana.edu/~socialst/> (7. 1. 2005.)

¹⁶ <http://www.fordham.edu/halsall/sbook.html> (7. 1. 2005.)

¹⁷ <http://world-history-blog.blogspot.com/> (7. 1. 2005.)

¹⁸ <http://www.croato-egyptica.hr/> (7. 1. 2005.)

PODRAVINA¹⁹

Za Podravinu također možemo reći da je izvanredan primjer, temeljen na interdisciplinarnom pristupu povezivanja IT tehnologija i povijesnih znanosti. Općenito, Podravina je web portal koji pokriva povijest podravskoga kraja. Na portalu možete naći radove vezane uz povijest podravskoga kraja, tj. podravskih mjesta od srednjovjekovnog doba pa do sredine 20. stoljeća, kao i radove o kulturi i životima običnih mali ljudi u burnim vremenima. Ovaj portal može poslužiti kao izvanredna ideja i ostalim regijama Republike Hrvatske da naprave slične portale koji bi se zasnivali na interdisciplinarnosti znanosti, ne samo povijesnih, nego i ostalih grana znanosti kako bi na taj način približili povijest i kulturu svojega kraja drugima. Nije na odmet reći da na portalu možete naći linkove na ostale siteove vezane uz povijest, kulturu europskih i svjetskih institucija. Sam portal nosilac je dvaju projekata vezanih uz istraživanje povijesti podravskoga kraja - "Razvoj visokog školstva u Podravini" i "Podravsko višegraničje" - te ako imate radove na tu temu, slobodno ih pošaljite.

ZAKLJUČAK

U 21. stoljeću stvara se nova paradigma učenja tzv. više informacijske obrade. Ta je nova revolucija nastala kao posljedica informatičke revolucije koja je omogućila novim generacijama učenika da se, oslobođeni "golemog napora pamćenja kolektivnog iskustva čovječanstva", okrenu razvijanju viših kreativnih funkcija obrade informacija. Stoga je nužno integrirati IT u nastavu općenito, a time i u nastavu povijesti. Uvođenje IT-a u nastavu unapređuje organizaciju učenja, pojačava aktivno primanje i obradu informacija, omogućava lakše ponavljanje, kao i lakšu provedbu različitih metoda učenja (globalno, distribuirano i progresivno).

Računalna bi se tehnologija mogla koristiti u svim fazama nastavnog procesa pa je nužno da se i u Hrvatskoj aktivnije poradi na razvoju takvih sadržaja. Zamjena starih medija novima nužnost je koju diktira tehnička revolucija. Otkrivanjem i usavršavanjem novih tehnologija stare se tehnologije napuštaju, a kompjutorska tehnologija omogućava stvaranje vizualno privlačnih i zanimljivih sadržaja koji pobuđuju zainteresiranost učenika za nastavu.

IT omogućava da se škola organizira na principima traganja, stvaranja i pružanja nastavnikove razvojne pomoći. Tako IT može učiniti i nastavu povijesti zanimljivijom i privlačnijom. Ovim radom prikazani su načini i mogućnosti široke primjene IT tehnologija u povijesnim znanostima, a istraživanje je provedeno s namjerom stvaranja cjelovite slike hrvatskog "web neba" u današnjem globalnom svijetu. Ukratko, zaključci koji nam se nameću su:

- nužnost moderniziranja nastave povijesti na svim razinama;
- potreba za povećanjem broj web sadržaja s povijesnom tematikom.

¹⁹ <http://www.podravina.net>

SUMMARY

Author tried to describe the importance of incorporating new scientific i teaching methods in historical sciences, using websites an IT technologies - Internet and PC infrastructure. Main reason for this article is the growth of IT users and wide acceptance of PC users.

In Croatia, there are still problems, regarding the access to Internet, so the number of Internet users is still rather small, although their number is increasing almost constantly as days go by.

Number of websites, regarding history and similar sciences, is very low, so every attempt is more than welcome.